

Ötven év után

Iparterv 50+

LÓSKA LAJOS

Ludwig Múzeum, 2019. I. 31. – III. 24.

Utána sem kell néznünk, annyira nyilvánvaló, hogy az Iparterv-generáció a legalaposabban feldolgozott társulás a modern magyar művészet történetében. A témával számos kritika, könyv és katalógus foglalkozott. Az első közülük az 1968–1969-es kiállításokhoz kapcsolódó, némi késéssel megjelent *Dokumentum 69–70* volt. Ezt egy évtized múltával a két tárlatot rekonstruáló *Iparterv 68–80* című követte, amelyen az iparterves anyag mellett a csoport tagjainak az 1980 körül született munkái is szerepeltek. Ehhez alapos katalógus készült Beke László, Sinkovits Péter és Hegyi Lóránd bevezetőjével, interjúkkal, kritikákkal. 1988-ban és 1989-ben a Fészek Galériában ismét katalógusokkal dokumentált évfordulós rendezvényeket láthattak az érdeklődők (*Hommage à Iparterv 1968/69*). Nem véletlen tehát, hogy a Ludwig Múzeumban megrendezésre került *Iparterv 50+* kurátorai – Készman József és Popovics Viktória – nem akartak ismét rekonstrukcióval előállni, inkább a legendás nemzedék legfrissebb műveit tárták a látogatók elé, sőt mellettük a fiatalabb generációk reflexióinak is helyet biztosítottak.

Az ajtón belépve mégis találkozunk egy autentikus munkával: Frey Krisztiánnak a második Iparterv-kiállításon bemutatott, sokáig lappangó *Rodenstock* (1968) című festményével. Mellette Méhes László *Langyos víz*-variációja viszont később született (1974–2000), nyugodtan együtt szerepelhetett volna tehát a többi, 1969 utáni Méhes-képpel. Valószínűleg azért került a kollekció elejére, mert a rendezők fontosnak, ikonikusnak tekintették. A következő termekben az elmúlt ötven esztendőben töretlenül alkotó festőművészek, Bak Imre, Keserű Ilona, Konkoly Gyula, Nädler István és Molnár Sándor legújabb, hatalmas méretű vásznai láthatók. Közülük is

foto: Berényi Zsuzsa

MÉHESES LÁSZLÓ: *Langyos víz*, 1974–2000 után, olaj, vászon, 97×146 cm, HUNGART © 2019

kitűnnek Keserü Ilonának, a modern magyar nonfiguratív festészet legszuggesztívebb koloristájának alkotásai. Ezt az állításunkat a harsogó zöld, rózsaszín, kék, piros színű motívumokból felépülő kompozíciója is igazolja (*Előtér*, 2018). Láthatjuk továbbá a művész emblémájának is tekinthető, a balatonudvari temető szívé alakú sírkövei által ihletett vásznát, a *Narancs rózsaszín közelítést* (2000). A Zuglói (önművelő) kört létrehozó Molnár Sándor a 60-as évek második felétől organikus nonfiguratív munkái után monokróm vásznakat kezdett el festeni. Ezekből találkozhatunk most eggyel, a majdhogynem egyszínű, *Sunjata* cíművel (2009), amelynek nagy fehér felületét csupán egy kis sárga folt színezi. A társaság talán legdolgosabb, legszorgalmasabb művésze Bak Imre. Legutóbb 2016-ban rendezték meg reprezentatív gyűjteményes kiállítását a Paksi Képtárban, ahol a kezdetektől az 1980-as évek neogeós vásznain keresztül a geometrikus formákhoz visszatérő késői képekig a teljes életpályáját áttekinthették az érdeklődők. A paksi katalógust lapozgatva figyeltem fel arra, hogy a Ludwig Múzeumban látható, geometrikus elemekből arcot formáló vásznanak (*Őn-Arc-Kép*, 2017) előzményét már 2006-ban elkészítette. Úgy tűnik, hogy a Bak Imrével együtt induló Nádler István a hard edge-től, majd az újfestészettől megérintett műveit követően napjainkban szintén visszajutott a hűvösebb, szikárabb geometrikus alakzatokhoz (*Végtelen felé*, 2018). Ugyancsak a festők termében találjuk a második Iparterv-kiállításon a hipermangánnal megszórt, gézbe csavart „vérző” jégobjektjével nagy botrányt kavaráó Konkoly Gyula újabb, a világhálóról letöltött képek felhasználásával készített, napozó nőket ábrázoló erotikus vásznait (*Kurátornő-ciklus*, 2012). A popos munkáiról ismert Lakner László az 1968-as tárlaton a röntgenfelvétel ihlette *Csontok* című képével vett részt. Az évtizedek óta Németországban élő Lakner újabban itthon is bemutatkozik. A múlt esztendőben láthattunk monokróm, írásos és oldottan geometrikus képei közül egy csokorra valót Veszprémben, a Vass Gyűjteményben. A most a közönség elé tartak szintén írásos jellegűek, de a kézírás helyett (e típus legismertebbjei az *Isa pur*-képek /1981–83/) geometrikus

jelek vannak rajtuk. Az egyiken például rózsaszín alapon feltűnő fehér pálcikákból felépülő motívumok láthatók (*Druida jelek*, 2017), az *Őszi ég* című műve (2017–2018) pedig majdnem monokróm, csupán néhány színnyom sejlík fel rajta.

A hatalmas festmények megtekintését követően érkezünk a kollektív kevésbé látványos részéhez, a kisebb méretű képekhez, egyszínű grafikához és fotókhoz. Ezeket háládatlan feladat versenyeztetni, még ha minőségesebbek is, a nagy méretű, színes vásznakkal. Sőt, az anyagnak ez a fele szinte áttekinthetlenné válik attól, hogy a fiatalok parafrázisai együtt szerepelnek az ipartervesek műveivel. Siskov Ludmil újabb spray-vel fújt képei technikájukkal felidéznek ugyan az iparterves munkákat, de nem mutatnak túl rajtuk. Ezt követően érkezünk el Erdély Miklós *Létrás fotogramjához* (1982). Nem messze tőle St. Turba, alias Szentjőby Tamás fénymásolt szórólappal hevernek egy asztalon. A rajtuk olvasható szöveg arról szól, hogy Erdély Miklóst méltatlanul alulreprezentálták, illetve a *Párhuzamos (+)* betét nem illik a kiállítás egészébe. Nem biztos azonban, hogy Szentjőbynak igaza van abban, hogy Erdély művészetét nem emeli ki eléggé a rendezés, hiszen köztudottan lazán kötődött a csoporthoz. De egyet is érthetünk vele: a *Párhuzamos (+)* kollektív nem szervül az iparterveshez.

Túlhaladva a demonstráló művész céduláin, az ötven évvel ezelőtti képzéletekkel debütáló Baranyay Andrásnak az utolsó grafikai sorozata (*Vázlatok Schubert Téli utazás című művéhez*, 2002) tűnik fel, majd Major János sírköfotói. Tót Endrét zéró munkái, illetve az „Örülök ha...”-kezdű szövegei képviselik. Hencze Tamás stílusa csupán annyit változott, hogy szürke-fehér-sárga képeinek statikus, függőleges alakjai még az újhullám hatására kissé megmozdultak (*Vörös fény*, 2008). Nem messze tőlük a szobrász Jovánovics György *Őnarckép ipartervesekkel* (2003) című 18 darabos fotósora látható. Ugyancsak a kiállítás vége felé találkozunk Méhes László monokróm, barna tónusú festményével (*Fotózó nő árnyéka*, 2013) és Pálfalusi Attila két képével. Nála érdemes egy kicsit elidőznünk. Munkái nem szerepeltek az Iparterv-tárlatokon, objektjeinek fotói viszont megtalálhatók a *Dokumentum 69–70* című katalógusban. Hosszú évtizedekig kivonult a művészeti életből, majd néhány művével találkozhattunk a *Magyar neovantgárd első generációja 1965–72* (1998) című szombathelyi kiállításon, illetve tavaly jelentkezett egy nagyobb válogatással festményeiből a Mission Art Galéria. Meg kell említenem még, hogy a csoport katalógusait tervező Kemény György egy képét is beválogatták a kollektívba.

Írásom végén röviden a hiányosságokról is szólnék. Feszesebb lett volna a rendezés, és nem vált volna ketté az anyag, ha egyben tartják (akár egy-egy közös térben) a nagy méretű, színes vásznakat és a kisebb, konceptuális grafikákat, fotókat. Ugyanakkor kár volt összekeverni az ipartervesek és a hozzájuk nem túlságosan kapcsolódó hét fiatalabb művész alkotásait. Am kisebb-nagyobb hibái, hiányosságai ellenére is teljesítette küldetését a kiállítás. Sikeresült bemutatnia azt, amiért létrejött, és amire a látogatók is kíváncsiak voltak; hűen tudta dokumentálni, hogyan dolgoznak, mit festenek napjainkban az Iparterv-nemzedék tagjai.

Iparterv akkor és ma – Körkérdés

NEMES MARTON képzőművész

Londonban élek, ennek ellenére nagy örömmel fogadtam a hírt, hogy a Ludwig Múzeum megrendezi ezt a hiánypótló tárlatot. Mindig is példaképnek tartottam az Iparterv-generációt, közvetlenül is inspirált több művész, és nagyon büszke voltam a közelmúltban elért sikereikre. Kicsit azt a példát és reményt adták ők a mostani fiatal művészeknek, hogy ha elég keményen, kitartóan és elszántan dolgozik az ember, akkor a nap végén mégis meglesz a munka gyümölcse. Több alkotóval is jó viszonyt ápolok. Bak Imre személyes jó barátom, példaképem, és Hencze Tamással két éve közös kiállítást is csináltam. Az erre a tárlatra készített munkáim azóta is nagyon meghatározóak munkásságomban. De Bak és Hencze mellett Keserü Ilona, Nádler István és Tót Endre is mélyre hatóan inspiráltak a pályám kezdetén.